

Landschappelijke versterking 'De Rietmus'

Fam. van Hasselt
Voorsterweg 163
7399 AA Empe

Landschapsbeheer Gelderland
Rosendeal 2a
6891 DA Rozendaal
Contactpersoon: Ing. Eward Timmerman
Datum: juni 2011

Zorg voor ons landschap

MAAK JE ERF GOED

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het groen rond boerderijen, bedrijven en woningen maakt daar een belangrijk deel van uit. Natuurlijk groen rond huis en bedrijf, het erf in de ruimste zin van het woord, betekent meer dan een ideale woon- en werkomgeving. Het leidt tot evenwicht tussen mens en natuur. Landschapsbeheer Gelderland stimuleert ecologisch beheer van het erf door kennis en middelen ter beschikking te stellen en samen te werken met de eigenaren van de grond: particulieren, boeren en overheid.

1. Landschappelijke versterking ‘De Rietmus’, Empe

In het buitengebied van de gemeente Brummen heeft de Fam van Hasselt het voornemen een bestaande boerderij te verbouwen en de naast gelegen schuur aan de bestaande woning te koppelen. Een aantal opstallen achter de woning zullen worden gesloopt. Omdat het groene karakter van de gemeente een belangrijke identiteitdrager is verlangt de gemeente Brummen een haalbaar, landschappelijk inrichtingsplan, waarbij nieuwe ontwikkelingen worden ingezet ter versterking van deze groene kwaliteit. In de planvorming is rekening gehouden met een drietal zaken die van belang zijn:

1. Landschap
2. Cultuurhistorie
3. Wensen van de eigenaar

Functieverandering biedt op deze manier, belangrijke kansen voor het verbeteren van de economische vitaliteit en leefbaarheid van het landelijk gebied. En vooral ook voor het verbeteren van de kwaliteit van het landschap. Functieverandering zorgt per saldo voor minder steen door het slopen van overbodige stallen en schuren en voor een aantrekkelijke vormgeving en (groene) inpassing van nieuwe functies. In deze functieverandering is er sprake van een functie wijziging van niet agrarische bedrijfsbestemming naar wonen, afbreken van een aantal opstallen en een bestaande schuur omzetten in woonruimte en deze aan de boerderij te verbinden.

Woning met opstallen Voorsterweg 163, Empe

2. Beschrijving huidige situatie

Op de onderstaande luchtfoto is de ligging van het perceel van de familie van Hasselt aan de Voorsterweg 163 te Empe, gemeente Brummen, aangegeven. Het totale in te richten perceel is circa 0,4 ha groot. Empe ligt tussen Voorst en Zutphen. Het perceel is gelegen aan de buitenrand van het dorp en ligt tegen het landgoed Empe en de Oude IJssel aan op de grens met de gemeente Zutphen. De Boerderij 'De Rietmus' is lang onderdeel van het landgoed geweest en was in eigendom van de Familie van Hasselt die in de zestiger jaren van de achttiende eeuw bekendheid verworven met ondermeer de zijdeteelt.

Op dit moment staan er op het perceel een Boerderij en 4 schuren. De schuur (1) gelegen naast de woning (A) zal bij de bestaande boerderij betrokken worden middels een smalle verbinding. Schuur nummer 2 en 3 hebben geen historische waarde en zullen afgebroken worden. Schuur nummer 4 zal behouden blijven als opslag. Rond het erf is al veel groen aanwezig. Aan de voorzijde treffen we een haag aan van beuk. Rond het huis treffen we een sier gedeelte aan met typische tuin planten. Ook staan er rond het huis een aantal bomen, met name aan de noordkant staan een aantal doorgesloten zaailingen waarin gedund kan worden. Typisch zijn de twee Leilindes aan de 'achterzijde' van de boerderij. Op het achterterrein treffen we een aantal bomenrijen en singels aan die zorgen voor luwte en een zekere beslotenheid op het erf. Rondom het erf liggen weilanden die jaarlijks worden gemaaid. In de zuidhoek treffen we een poel aan met op de achtergrond bos en aan de noordkant van de poel is een rij knotbomen geplant. Op de grens tussen beide percelen treffen we een robuuste knip- of scheerheg van meidoorn aan. Aan de overzijde van de Voorsterweg treffen we een oude arm van de IJssel aan en verder wordt het terrein omringt door gebieden die onderdeel zijn van de EHS. Al deze elementen samen creëren een unieke locatie die door het versterken en aanleggen van een aantal groenelementen en de sloop van een aantal gebouwen de landschappelijke waarde verder versterken.

Luchtfoto Erf Bron www.historiekaart.nl

Luchtfoto Bron www.historiekaart.nl

3. Landschappelijke inpassing

In alle gevallen dient functieverandering gepaard te gaan met, naast sloop, een vorm van verevening: een bijdrage aan de kwaliteit van de omgeving. Deze bijdrage zal zoveel mogelijk gericht moeten zijn op erftransformatie en zoveel mogelijk verevenen op de kavel zelf. Indien dit niet mogelijk of nodig blijkt, vindt verevening plaats in de vorm van een financiële bijdrage of een kwaliteitsverbetering in de omgeving. Voor de Familie van Hasselt kan vereveningen op de kavel zelf plaats vinden.

Wanneer het gaat om een landschappelijke inpassing zijn vooral de grote structuren op het erf van belang. Deze hebben landschappelijk gezien de meeste impact en zijn bepalend voor het aanzien van het erf (op afstand).

Deze structuren zijn in veel gevallen erf-overschrijdend en zorgen ervoor dat het erf onderdeel wordt van het landschap. Dergelijke structuren bestaan voornamelijk uit opgaande beplantingselementen zoals knip- en scheerheggen, struweelhagen, houtsingels, geriefhoutbosjes, (knot-) bomenrijen, lanen, solitaire bomen en boomgaarden. Afhankelijk van bodem, water en antropogene invloeden ziet men daarom verschil in de opbouw van het landschap. Deze verschillende landschapstypen zijn bepalend voor de inrichting van een erf. Het erf van de familie van Hasselt ligt op de overgang van het *Kampenlandschap*, een kleinschalig mozaïekvormig landschap met veel singels, hagen en houtwallen en de *Oeverwal* een natuurlijke hoogte van zand in het landschap. Het landschap langs de IJssel is kleinschalig en bestaat uit houtsingels, weg beplanting, knotbomenrijen, bosjes en Hoogstamboomgaarden. Zowel de wegen als de waterlopen slingeren door het landschap er is sprake van een onregelmatige blok- of slagenverkaveling.

De hoge droger gelegen delen waren geschikt als akker. De lagere delen, beekdalen en uiterwaarden werden gebruikt als wei- en hooiland. Op de omringende heidevelden werden de schapen geweid en stak men plaggen. De wegen slingeren aan de westzijde van de oeverwal of zijn het verlengde van het oostwest lopen wegenpatroon. Tussen deze hoofdwegen vinden we een fijn vertakt wegennet van voornamelijk zandpaden die de verschillende erven in het gebied met elkaar verbinden. De verkaveling is onregelmatig en de boerderijen staan verspreid in het landschap.

Historische kaart 1880 Bron www.historiekaart.nl

5. Gemeentelijk visie

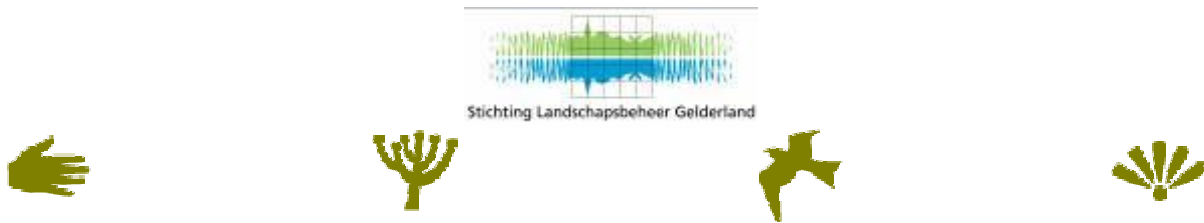
In de ruimtelijke ontwikkelingsvisie is opgenomen dat in deze zone op beperkte schaal 'rood-voor-rood' en 'rood-voor-groen' ontwikkelingen mogelijk zijn, indien ze de groene belangen versterken. De nadruk ligt op behoud van openheid op de akkercomplexen en het verdichten van het overige landschap door toevoeging van lanen, erf- en kavelbeplanting. Uiteindelijke doel is om naar aanleiding van ruimtelijke ontwikkelingen verdichting van het landschap te bewerkstelligen. Daardoor kunnen de huidige barrières ruimtelijk worden afgezwakt en veranderingen landschappelijk worden ingepast.

6. Wensen eigenaar

De wens van de eigenaar is om de bestaande schuur (1) bij de woning te betrekken. Op dit moment staat er op het perceel een boerderij en vier schuren. Een deel van deze schuren zal worden gesloopt (2 en 3).

Wensen eigenaar:

Functieverandering schuur naar uitbreiding woning en het slopen van agrarische opstallen:

Slopen van opstallen (schuur (2) en binnenmanege (3) met een totale opplakte van 508 m²)
Uitbreiding woning (bestaande bouw (schuur (1)) verbouwen: 102 m²)
Nieuwbouw verbindingsstuk (tussen boerderij en schuur 1 ca 25 m²)

Schuur 4 blijft behouden voor opslag

Een landschappelijke inpassing van het perceel waarbij er een sterke voorkeur uitgaat naar het herstellen of versterken van cultuurhistorische groenelementen in het landschap en de natuurwaarde op het perceel verhogen.

7. Inrichtingselementen

Het inrichtingsplan is afgestemd op het Landschapsbeleidsplan van de gemeente Brummen. Dit resulteert in een landschappelijk en cultuurhistorisch verantwoorde inrichting, waarbij niet alleen is gelet op de inrichting van het erf, maar ook naar de mogelijkheden het landschap in de directe omgeving te versterken. Op de bijgevoegde ontwerpkaart wordt een inrichtingsvoorstel gedaan. De hieronder beschreven elementen zijn terug te vinden op de kaart.

7.1 Inrichtingselementen

1. Knip- en scheerheg

Achtergrond

Heggen zijn al eeuwen te vinden in het Nederlandse cultuurlandschap. Deze lijnvormige landschapselementen kennen een sterke samenhang met het omringende landschap. Nabij boerderijen en rondom boomgaard en moestuin waren heggen te vinden. Vaak diende de heg als eigendoms- of perceelsscheiding. De doornige heg had daarnaast ook nog een belangrijke veekerende functie.

Veel heggen zijn uit het landschap verdwenen door de komst van prikkeldraad, de ruilverkavelingen en achterstallig onderhoud. Genoeg reden om de heg weer terug te brengen in het landschap. Heggen zijn namelijk nog altijd functioneel als veekering. Ook veel dieren hebben profijt van de aanwezigheid van een heg. Vogels gebruiken het als broedplaats en veel kleine zoogdieren vinden er voedsel en een schuilplaats.

Aanleg nieuw element ; Knip- en scheerheg

Locatie : langs inrit (zie tekening)
 Lengte : 40 meter

Breedte : 1 planrij
 Soort : stuks meidoorn (*Crataegus monogyna*)/ veldesdoorn (*Acer campestre*)
 Plantwijze : 4 stuks per meter
 Aantal : 160 stuks
 Maat : 80-100 cm lengte
 Overig : Hierdoor ontstaat er meer een natuurlijke scheiding tussen erf en de omringende landbouwpercelen

Aanleg en beheer : Zie informatievellen in de bijlage

2. Knip- en scheerheg rond moestuin

Locatie : rond de moestuin (zie tekening)
 Lengte : n.t.b.
 Breedte : 1 planrij
 Soort : stuks meidoorn (*Crataegus monogyna*)
 Plantwijze : 4 stuks per meter
 Aantal : n.t.b. stuks
 Maat : 80-100 cm lengte
 Overig : Afhankelijk van de openruimten die ontstaat na het afbreken van de schuren wordt de grote van de moestuin bepaald

Aanleg en beheer : Zie informatievellen in de bijlage

3. Knip- en scheerheg

Locatie : westkant van het perceel (zie tekening)
 Lengte : 45 meter
 Breedte : 1 planrij
 Soort : stuks meidoorn (*Crataegus monogyna*)/ veldesdoorn (*Acer campestre*)
 Plantwijze : 4 stuks per meter
 Aantal : 180 stuks
 Maat : 80-100 cm lengte
 Overig : Hierdoor ontstaat er meer een natuurlijke scheiding tussen erf en de omringende landbouwpercelen

Aanleg en beheer : Zie informatievellen in de bijlage

4. Knip- en scheerheg

Locatie : langs de oostkant van het perceel (zie tekening)
 Lengte : 40 meter

Breedte	: 1 planrij
Soort	: stuks meidoorn (<i>Crataegus monogyna</i>)/ veldesdoorn (<i>Acer campestre</i>)
Plantwijze	: 4 stuks per meter
Aantal	: 160 stuks
Maat	: 80-100 cm lengte
Overig	: Hierdoor ontstaat er meer een natuurlijke scheiding tussen erf en de omringende landbouwpercelen

Aanleg en beheer : Zie informatievellen in de bijlage

5. Vrij uitgroeende haag en struweelhaag

Achtergrond

Gelderland kent een grote diversiteit aan lijnvormige landschapselementen, waaronder de vrij uitgroeende haag en de struweelhaag.

De vrij uitgroeende haag bestaat uit een enkele rij struiken die vrijuit kunnen groeien en de struweelhaag bestaat uit meerdere rijen. De functie van deze hagen was perceelsscheiding en veekering, daarom bestonden de hagen vroeger voornamelijk uit doornsoorten. Soms werden ook nog wat andere struiken en bomen in de haag aangeplant, denk hierbij aan hondsroos, sleedoorn, braam, wilg, eik of es. De hagen boden beschutting voor het vee en zorgden voor gebruikshout. Door de komst van het prikkeldraad, de schaalvergroting en de ruilverkavelingen zijn veel van deze elementen verdwenen. Vaak worden de termen heggen en hagen door elkaar gebruikt, en regionaal hebben ze soms verschillende betekenissen. De term heg gebruiken we voor strak geschoren elementen, de term haag gebruiken we voor de meer breed en hoog uitgroeende elementen. Soms is er sprake van speciale beheervormen zoals bij het leggen of vlechten van hagen.

Hagen hebben een grote natuurwaarde. Ze zijn vaak een schuilplaats voor veel vogels en kleine zoogdieren en vergroten daardoor de landschappelijke en ecologische variatie.

Locatie	: (zie tekening)
Lengte	: 37 meter
Breedte	: 2,5 meter
Oppervlakte	: 92.5 m ²
Aantallen	: 75 stuks
Soorten	: 30 stuks meidoorn (<i>Crataegus monogyna</i>) 15 stuks sleedoorn (<i>Prunus spinosa</i>) 15 stuks hondsroos (<i>Rosa canina</i>) 5 stuks veldesdoorn (<i>Acer campestre</i>)
Maat	: 80-100 cm

Plantwijze : 2 stuks per meter
Overig : Door de aanplant van een struweelhaag zal schuur 4 minder zichtbaar zijn vanaf de Voorsterweg.

Aanleg en beheer : Zie informatievellen in de bijlage

6. Vogelbosje of Geriefhoutbosje

Achtergrond

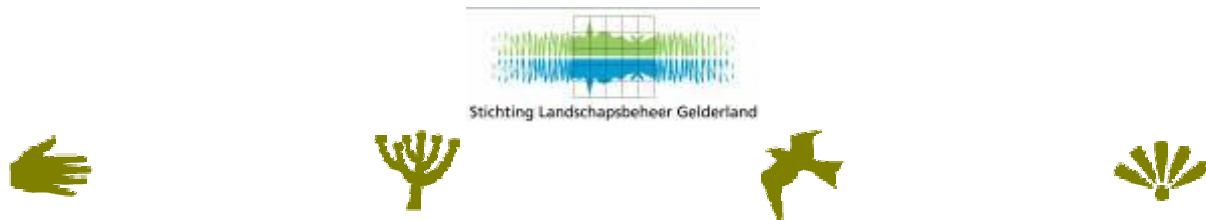
Vogelbosjes kom je vaak tegen op het erf. Een vogelbosje is een bosje dat voornamelijk uit struiken bestaat en vaak niet groter is dan 500m². De soorten die in het bosje aangeplant worden, zijn vooral besdragende struiken als meidoorn, Gelderse roos en lijsterbes om vogels aan te trekken. Een vogelbosje dient als broedplaats en schuilplaats voor zowel vogels als kleine zoogdieren. Daardoor voegt een vogelbosje veel toe aan de ecologische diversiteit op en rondom het erf.

Geriefhoutbosjes zijn vrij liggende elementen in het landschap. Vaak komt u ze tegen in een overhoekje tussen de weilanden, al dan niet omgeven door een sloot. De sloot deed dan dienst als veekering. Een geriefhoutbosje is groter dan 500 m² en werd vroeger aangeplant om in geriefhout, hout voor dagelijks gebruik, te voorzien. Hierbij kan gedacht worden aan hout voor palen, klompen, manden, kachelhout, etc. Een geriefhoutbosje was vroeger vaak een monocultuur. Dit betekent dat het geriefhoutbosje voornamelijk uit één boomsoort bestond van bijvoorbeeld eik, es, wilgen of elzen. Doordat een geriefhoutbosje voor de houtvoorziening op eigen erf meestal niet meer van toepassing is, worden tegenwoordig vaak vogelbosjes aangeplant om iets meer variatie te krijgen.

Vogel- en geriefhoutbosjes kunnen door de rust die er heerst en de geringe betreding veel betekenen voor planten en dieren. Ook landschappelijk zijn vogel- en geriefhoutbosjes van groot belang. De schuur (3) zal plaats maken voor een erfbosje. Rond de schuur staat op dit moment een singel bestaande uit eik, veldesdoorn, hazelaar, lijsterbes en enkele vlieren. Met de sloop wordt getracht de bestaande beplanting zoveel mogelijk te sparen.

Aanleg nieuw element ; Vogelbosje en/of geriefhoutbosje

Locatie : zie ontwerpkaart
Oppervlakte : 223 m²
Plantafstand : 1,50 bij 1,50 meter
Aantal : 100 stuks
Soorten : 20 stuks zomer eik (*Quercus robur*)
15 stuks meidoorn (*Crataegus monogyna*)
15 stuks Gelderse roos (*Viburnum opulus*)
15 stuks lijsterbes (*Sorbus aucuparia*)
15 stuks hazelaar (*Corylus avellana*)
15 stuks vuilboom (*Rhamnus frangula*)
5 stuks hulst (*Ilex aquifolium*)
Maatvoering : 80-100 cm hoogte
Plantwijze : vierkantsverband 1,50 x 1,50 meter

Overig : Het grondoppervlak van de schuur (3) zal ingeplant gaan worden.

Aanleg en beheer: Zie informatievellen in de bijlage

7. Hoogstamboomgaard

Achtergrond

Al vele eeuwen wordt in Nederland fruit geteeld in hoogstamboomgaarden. Aanvankelijk was het vooral bij kloosters, kastelen en landgoederen. Eind 19de eeuw begon een grote uitbreiding aan fruitboomgaarden. Onder invloed van de landbouwcrisis stapten veel agrariërs in het Rivierengebied over van graanteelt naar hoogstamfruit. Een groot voordeel van het hoogstamfruit was dat er dieren onder konden grazen.

Vanaf 1950 is het areaal aan hoogstamboomgaarden flink achteruit gegaan, vanwege de opkomst van de moderne fruitteelt (laagstam).

Hoogstamboomgaarden hebben een grote landschappelijke en ecologische waarde. Ze leveren nestgelegenheid aan allerlei vogels. De steenuil is een soort die graag broedt in holle takken van fruitbomen. Een heg om de boomgaard als windsingel vergroot de natuurwaarde van de boomgaard.

Aanleg nieuw element; Hoogstamboomgaard

Locatie : zie ontwerpkaart
 Plantafstand : 8 tot 10 meter
 Aantal : 8 stuks tot 11 stuks (in overleg)
 Maatvoering : Hoogstam
 Soorten : 4 stuks appel
 4 stuks peer
 3 stuks pruim

Soort	hand/stoof	smaak	bloeitijd	pluktijd	Houdbaarheid
Pruimen					
Dubbele Boerenwitte*	x	x	vroeg	half aug	x
Hauszwetsche*	x	x	laat	eind juli	x
Opal *	x	x	vroeg	Eind juli	x

Peren					
Zwijldrechtse wijnpeer*	hand/stoof	zoet	laat	oktober	slecht
Dirkjespeer	stoof	zoet	midden	begin aug	redelijk
Noord Hollandse suikerpeer	hand	goed/sappig	midden	begin aug	matig
Conference*	hand	zoet/sappig	midden	begin sept	slecht
Appels					
Lemoenappel	hand/moes	zachtzuur	vroeg	oktober	zeer goed
Brabantse bellefleur	hand/keuken	zachtzuur	laat	oktober	zeer goed
Zoete Bloemee	hand/moes/keuken	zoet	laat	begin sept	slecht
Early Victoria	moes	scherpzuur	midden	aug	slecht

* zelfbestuivers

Soorten in overleg

8. Erf ecologisch opwaarderen (niet op tekening aangegeven)

Om het erf ecologische nog aantrekkelijker te maken voor plant en dier is er gekozen om verspreid over het erf een aantal bijzondere element aan te leggen. Zo kan er een insectenhotel worden gebouwd. Op verschillende plekken kunnen overhoekjes met dakpannen, stenen en hout worden ingericht. De steenuil kan aangetrokken worden door het plaatsen van een nestkast in een van de oudere bomen op het erf. Een mussenflat zou de bedreigde huismus een onderkomen kunnen bieden.

In de buurt van de poel kan een broeihoop aangelegd worden, hierin kan de aanwezige ringslangen haar eieren afzetten. Maar ook voor andere kleine dieren kan een broeihoop waardevol zijn. Er is veel voedsel te vinden en de hoop kan ook gebruikt worden als overwinterplaats. Een goed winterbiotoop is van groot belang voor amfibieën en is eenvoudig zelf te maken van hout, puin en grond. Een klein deel van het puin afkomstig van de sloop van de schuren kan hiervoor gebruikt worden. Deze schuilplaatsen worden ook in de zomer en herfst gebruikt als rustplaatsen.

Door het planten van waardplanten (hier zetten vlinders hun eitjes op af en vinden rupsen hun voedsel) of favoriete nectarbloemen (drachtplanten) wordt het erf aantrekkelijk voor vlinders en bijen. Andere insecten en vogels volgen dan vanzelf.

Zorg ervoor dat er zolang mogelijk bloemen bloeien, dus van het vroege voorjaar tot laat in de herfst. Laat ook brandnetels of bramen op bepaalde plekken staan en laat uitgebloeide bloemen met zaden zo lang mogelijk staan voor vogels. Kies zoveel mogelijk voor inheemse soorten, hoe meer inheemse soorten, hoe meer leven er op het erf te vinden is.

8. Plantsoenlijst landschappelijke inrichting

Fam. van Hasselt			
Nederlandse naam	Wetenschap.naam	Maat	Aantal
Bosplantsoen 80-100			
Veldesdoorn	Acer campestre	80-100	5
Hazelaar	Corylus avellana	80-100	15
Eenstijlige meidoorn	Crataegus monogyna	80-100	545
Hulst	Ilex aquifolium	80-100 mk	5
Sleedoorn	Prunus spinosa	80-100	15
Zomereik	Quercus robur	80-100	20
Vuilboom	Rhamnus frangula	80-100	15
Hondsroos	Rosa canina	80-100	15
Lijsterbes	Sorbus aucuparia	80-100	15
Gelderse roos	Viburnum opulus	80-100	15
Boompalen			
Doorsnede 8 cm 2,50 meter lang	Onbehandeld		11
Fruitbomen			
Appel		8-10	4
Peer		8-10	4
Pruim		8-10	3

Mk = met kluit

* Onderdeel twee knip- of scheerheg rond moestuin is niet in deze lijst meegenomen.

** Soorten kunnen in overleg worden gewijzigd met landschapscoördinator Brummen.

9. Begroting Landschappelijk inrichting

Bij het vaststellen van de prijzen is gebruikgemaakt van indicatieve kostprijzen, deze kunnen afwijken van de werkelijke kosten. Daarom adviseren wij om bij verschillende bedrijven een offerte aanvraag uit te zetten. Onderstaande prijzen zijn gebaseerd op wortelgoed (kale wortel). Voor bomen met draadkluit dient rekening gehouden te worden met de navolgende verhogingen:

Draadkluit voor de maten 8-10 cm en 10-12 cm: € 16,00 per kluit (draadkorf) met diameter van 40 cm

Draadkluit voor de maten 12- 14 cm en 14 -16 cm: € 22,50 per kluit (draadkorf) met diameter van 50 cm

Draadkluit voor de maten 16- 18 cm en 18 -20 cm: € 30,00 per kluit (draadkorf) met diameter van 60 cm

1.2.3.4. Knip- of scheerheg	aantal	eenheid	prijs/eenheid	prijs excl	BTW	prijs incl
Aanschaf plantsoen	636	stuks	€ 0,60	€ 381,60	6%	€ 404,50
laden, lossen, kuilen	636	stuks	€ 0,10	€ 63,60	19%	€ 75,68
graven plantsleuf	160	m1	€ 1,50	€ 240,00	19%	€ 285,60
planten haag	160	m1	€ 1,20	€ 192,00	19%	€ 228,48
subtotaal				€ 877,20		€ 994,26

5. Struweelhaag	aantal	eenheid	prijs/eenheid	prijs excl	BTW	prijs incl
Aanschaf plantsoen	75	stuks	€ 0,60	€ 45,00	6%	€ 47,70
laden, lossen, kuilen	75	stuks	€ 0,10	€ 7,50	19%	€ 8,93
frezen	2	uur	€ 65,00	€ 130,00	19%	€ 154,70
planten in bewerkte bodem	75	stuks	€ 0,45	€ 33,75	19%	€ 40,16
subtotaal				€ 216,25		€ 251,49

6. Vogelbosje	aantal	eenheid	prijs/eenheid	prijs excl	BTW	prijs incl
Aanschaf plantsoen	100	stuks	€ 0,60	€ 60,00	6%	€ 63,60
laden, lossen, kuilen	100	stuks	€ 0,10	€ 10,00	19%	€ 11,90
frezen	2	uur	€ 65,00	€ 130,00	19%	€ 154,70
planten in bewerkte bodem	100	stuks	€ 0,45	€ 45,00	19%	€ 53,55
subtotaal				€ 245,00		€ 283,75

7. Boomgaard	aantal	eenheid	prijs/eenheid	prijs excl	BTW	prijs incl
Aanschaf hoogstamboom	11	stuks	€ 16,00	€ 176,00	6%	€ 186,56
Inkuilen	11	stuks	€ 1,00	€ 11,00	19%	€ 13,09
Aanschaf boompaal + band	11	stuks	€ 4,00	€ 44,00	19%	€ 52,36
Graven plantgat + uitzetten	11	stuks	€ 6,00	€ 66,00	19%	€ 78,54
Plaatsen boompaal	11	stuks	€ 5,00	€ 55,00	19%	€ 65,45
Planten hoogstamboom	11	stuks	€ 4,50	€ 49,50	19%	€ 58,91
subtotaal				€ 401,50		€ 454,91

TOTAAL incl BTW	€ 1.338,45	€ 1.984,40
------------------------	-------------------	-------------------

Bijlage 1 Boerenerven

Traditioneel gebruik

Van oudsher stonden boerderijen en boerenerven in dienst van de agrarische bedrijfsvoering. Alles wat te vinden was op en rond het erf had een functie. Nut ging altijd voor sier en niets was toevallig.

De boerenerven verschillen per regio. De grondsoort en de oorspronkelijke agrarische bedrijfsvoering had grote invloed op de inrichting van het erf en de keuze van bomen en struiken. Maar ook de godsdienst drukte onbewust een stempel op het erf. Katholieke erven in het rivierengebied stonden vol bloemen, terwijl in de protestantse gebieden van de achterhoek het erf veel eenvoudiger was ingericht, zonder uitbundige bloemen.

Opbouw van een boerenerf

Ook de taakverdeling tussen de boer en boerin heeft een belangrijke invloed gehad op de traditionele erfinrichting. De taken waren duidelijk verdeeld en daarmee de grond rondom de boerderij ook. De vrouw had de verantwoordelijkheid over het woongedeelte, het daar dichtbij liggende terrein met de bleek, de moestuin, de huisweide, eventueel de siertuin met bloemperken en de boerenboomgaard. Op de boerderij werd dat meestal “voor” genoemd en “voor” was het domein van de boerin. Voor deze delen van het boerenerf was een goede zichtbaarheid vanuit het woonhuis vereist, omdat in de boomgaard bijvoorbeeld de jonge kalveren liepen, die extra aandacht nodig hadden.

De man had de verantwoordelijkheid voor de dieren, de wagens, de werktuigen en het bedrijfsgedeelte. Kortom, hij had de zorg voor “achter”.

“Voor” is van oorsprong meestal een stuk groener dan “achter”. Voor staan de meeste bloemen, struiken en bomen. Ook speelde aan de voorkant het laten zien dat het goed ging, een belangrijke rol. Daarom werden daar later parkbomen zoals de treurbeuk, de paardekastanje, de rode beuk, (lei)linden en sierstruiken, kortom, de wat meer luxe soorten, aangeplant. Het voorste deel van het boerenerf was meer gericht op het gezin en had een bepaalde beslotenheid.

Aan de achterkant moest men ruimte hebben om met paard en wagen te manoeuvreren en later met steeds groter wordende tractoren. “Achter” stonden ook de schuren. De boer was er de hele dag te vinden. Hij hield zich bezig met het bewerken van het land, de verzorging van het vee óf met onderhoud en reparaties aan machines en bedrijfsgebouwen. “Achter” werden de zakelijke contacten met de omgeving afgehandeld, koop en verkoop van zaken vonden vooral daar plaats.

Aan de achterkant lag ook de verbinding met de bij het bedrijf behorende percelen. De beplanting aan de achterkant bestond meestal uit bomen en struiken die ook in de omgeving voorkwamen. De beplanting achter was hoog, los en afwisselend en bestond uit singelachtige beplantingen. Ook kwamen vaak solitaire bomen voor.

Voor en achter worden nog altijd door een denkbeeldige lijn tussen de verschillende gebouwen van elkaar gescheiden. Deze lijn kan globaal over het gehele erf worden doorgetrokken, waardoor de functionele scheiding tussen wonen en werken goed zichtbaar wordt.

Variatie

Vanwege de functionaliteit van veel landschapselementen was er van oudsher veel beplanting op en rondom het erf aanwezig. Dit zorgde voor een grote variatie aan beplanting en beplantingsstructuren. Landschapsbeheer Gelderland streeft er dan ook naar deze structuren weer terug te brengen op erven, aan de hand van onze 4 lagen benadering. Dit houdt in dat we zowel kruiden, hagen, hoogstamfruit en singels met hoge bomen graag op erven zien. Dit vergroot de biodiversiteit en biedt veel kansen voor vogels en zoogdieren.